

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 13 Medi, 2021

YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Aled Morris Jones (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dylan Rees (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr John Griffith, Gary Pritchard, Bryan Owen, Alun Roberts, J. Arwel Roberts

Aelodau Portffolio

Y Cynghorwyr Llinos Medi Huws (Arweinydd ac Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol), Carwyn Jones (Aelod Portffolio ar gyfer Prosiectau Mawr a Datblygu Economaidd), R. Meirion Jones (Aelod Portffolio ar gyfer Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuencid), Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio ar gyfer Busnes Corfforaethol), Robin Williams (Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid)

WRTH LAW: Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd)
Pennaeth Gwasanaeth (Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion
Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid
Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad (GM)
Rheolwr Gwasanaeth (Pobl Hŷn) (IR)
Rheolwr Sgrwtini (AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)

YMDDIHEURIADAU: Y Cynghorwyr Richard Griffiths, Richard O. Jones, Nicola Roberts, Mr Keith Roberts a Mrs Anest Frazer (Aelodau Cyfetholedig), Y Cynghorydd Ieuan Williams (Aelod Portffolio ar gyfer Trawsnewid a'r Iaith Gymraeg)

HEFYD YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Dafydd Roberts (Cadeirydd y Panel Sgrwtini Cyllid), Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd

Croesawodd y Cadeirydd bawb i'r cyfarfod ac estynnodd groeso arbennig i'r Cynghorydd Gary Pritchard fel aelod newydd o'r Pwyllgor, ac i Mr Arwel Owen, Pennaeth newydd Gwasanaethau Oedolion y Cyngor.

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Datganodd y Cynghorydd Gary Pritchard ddiddordeb personol nad oedd yn un rhagfarnllyd mewn perthynas ag eitem 3 ar y rhaglen oherwydd bod ei ferch yn cael ei chyflogi'n achlysurol gan Môn Actif.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 8 Gorffennaf 2021, a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

3 MONITRO PERFFORMIAD: CERDYN SGORIO CORFFORAETHOL CHWARTER 1 2021/22

Cyflwynodd y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas, Aelod Portffolio ar gyfer Busnes Corfforaethol, adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid yn ymgorffori'r cerdyn sgorio cyntaf ar gyfer 2021/22. Mae'r cerdyn sgorio'n darlunio sefyllfa'r Cyngor yn erbyn ei amcanion gweithredol, fel yr amlinellwyd nhw ac y cytunwyd arnynt yn gynharach yn y flwyddyn; dylid ystyried cerdyn sgorio cyntaf y flwyddyn yng nghyd-destun y pwysau ychwanegol sy'n deillio o ymateb y Cyngor i'r pandemig coronafeirws yn ystod Chwarter 1.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Busnes Corfforaethol bod 88% o'r dangosyddion Perfformiad lechyd Corfforaethol sy'n cael eu monitro yn perfformio'n dda yn erbyn eu targedau ar ddiwedd Chwarter 1 (h.y. statws RAG Gwyrdd neu Felyn), fel y manylir arnynt yn adran 3 yr adroddiad, ac roedd 85% o'r dangosyddion Rheoli Perfformiad yn perfformio'n well na'r targed neu o fewn 5% i'w targedau (ceir manylion yn adran 4 yr adroddiad). Mae Covid yn parhau i ddylanwadu ar agweddau lle mae perfformiad is na'r targed yn cael ei gofnodi mewn perthynas ag agweddau o'r gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd (archwiliadau hylendid bwyd a gynlluniwyd); Gwasanaethau Oedolion (canran yr oedolion sydd wedi cwblhau cyfnod ail-alluogi ac nad oes ganddynt becyn gofal a chymorth 6 mis yn ddiweddarach); Gwasanaeth Rheoli Gwastraff (canran y gwastraff sy'n cael ei aildefnyddio, ei ailgylchu neu ei gompostio) a'r Gwasanaeth Cynllunio (canran yr holl benderfyniadau cynllunio a benderfynwyd ar amser). Yn ogystal, ble cafodd tanberfformiad ei nodi, mae'r mesurau lliniaru a amlinellwyd wedi cael ei rhoi ar waith i gefnogi a gwella perfformiad yn Chwarter 2. Mae dangosyddion Gwasanaeth Cwsmer yn parhau i berfformio'n dda ac eithrio dangosydd 04b - cyfanswm canran yr ymatebion ysgrifenedig i gwynion o fewn 15 diwrnod yn y Gwasanaethau Cymdeithasol, lle mae perfformiad yn 50% yn erbyn targed o 80%. I liniaru'r sefyllfa, gellir adrodd bod 13 o'r 14 cwyn a dderbyniwyd yn ystod y chwarter wedi cael eu trafod â'r achwynydd o fewn 5 diwrnod gwaith ac roedd estyniad amser eisoes wedi'i gytuno ar gyfer 5 o'r 7 ymateb hwyr.

Cynhaliwyd gweithdy gydag Aelodau Etholedig ar 13 Gorffennaf, 2021 a chytunwyd y byddai tri dangosydd newydd yn cael eu cyflwyno ar gyfer cerdyn sgorio 2021/22 – boddhad cwsmeriaid gyda system ffôn y Cyngor; rheoli newid hinsawdd a defnyddio cyfrifon cyfryngau cymdeithasol.

Yn y drafodaeth a ddilynodd, codwyd y pwyntiau a ganlyn gan aelodau o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol –

- Perfformiad Dangosydd 31 - canran y gwastraff sy'n cael ei aildefnyddio, ei ailgylchu neu ei gompostio, sydd yn Goch, gyda chanran o 64.55% sydd is na'r targed o 70% ar gyfer y chwarter; mae'r perfformiad hwn hefyd yn is na'r perfformiad yn Ch1 yn ystod y ddwy flynedd flaenorol. Cyfeiriwyd hefyd at y gostyngiad yn y tunelli o wastraff gwyrdd a gesglir yn dilyn cyflwyno'r Gwasanaeth Gwastraff Gardd y codir tâl amdano ym mis Ebrill 2021. Mynegodd y Pwyllgor beth pryder ynghylch y sefyllfa o ystyried bod cyfraddau ailgylchu Ynys Môn wedi bod yn rhagorol yn ystod y blynyddoedd diwethaf; roedd aelodau'n awyddus i ddeall y rhesymau dros y dirywiad a gofynnwyd hefyd am fanylion pellach am rôl y grŵp llywio newydd a sefydlwyd i adnabod y ffordd orau o wella perfformiad er mwyn cyflawni targedau Llywodraeth Cymru.

Esboniodd y Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo) bod cyfanswm yr ailgylchu sy'n cael ei brosesu yn uwch nag y bu, a bod hynny'n wir hefyd am wastraff cartref cyffredinol (gwastraff bin du), ond bod cyfran o hynny o ganlyniad i'r newid yn y gwastraff gwyrdd. Dywedodd fod y pandemig coronafeirws yn cael effaith ar reoli a chasglu gwastraff oherwydd bod mwy o wastraff bin du gan fod pobl yn gweithio gartref ac oherwydd i'r Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref fod ar gau dros dro. Mae'n bosib hefyd fod mwy o becynnau bwyd o siopau tecawê a pheccynnau nwyddau a brynwyd ar-lein yn ystod y cyfnod clo wedi mynd i'r biniau du yn hytrach na chael eu hailgylchu. Mae rhesymau eraill yn cynnwys problemau o ran canfod canolfannau i ailgylchu rhai deunyddiau ac mae hynny'n bryder i bob cyngor yng Ngogledd Cymru. Mae dwy ganolfan ailgylchu gwastraff cartref y Cyngor wedi ailagor yn awr ac ers ailagor mae safle Penhesgyn wedi delio gyda hyd at 400 ymweliad y dydd gan drigolion o Ynys Môn yn unig. Cafodd y risg y byddai rhywfaint o wastraff gardd yn cael ei roi yn y gwastraff cartref cyffredinol ei gydnabod pan gytunwyd i gyflwyno gwasanaeth casglu gwastraff gardd y codir tâl amdano, yn ogystal â'r posibilrwydd y gallai nifer y tunelli o wastraff gwyrdd a gasglwyd ostwng; mae'n bosib bod rhywfaint o wastraff gardd wedi cael ei gompostio hefyd. Felly, er y gwelwyd effaith ar ganran y gwastraff sy'n cael ei aildddefnyddio a/neu ei ailgylchu, mae'r prosiect wedi cynhyrchu incwm gwerth £500k. Er bod yr effaith wedi bod yn fwy amlwg yn Ynys Môn, mae'r patrwm hwn wedi cael ei ailadrodd ar draws y rhanbarth a dyna pam y sefydlwyd y grŵp llywio newydd gydag arbenigwyr o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a WRAP Cymru i edrych ar y sefyllfa yn Ynys Môn, i nodi tueddiadau ac i chwilio am unrhyw wersi y gellir eu dysgu o'r dulliau a fabwysiadwyd gan awdurdodau eraill. Yn ogystal, bydd y grŵp yn ystyried a wneir y defnydd gorau o'r bocsys ailgylchu o ran y gymysgedd o ddeunyddiau ym mhob boc. Wrth i'r Cyngor ddod allan o gyfnod gwaethaf y pandemig, bydd modd i staff sydd wedi bod yn ymateb i Covid-19, neu sydd wedi bod yn rheoli'r gwaith o gyflwyno'r gwasanaeth casglu gwastraff gwyrdd y codir tâl amdano a rhoi'r contract casglu gwastraff newydd ar waith, ganolbwyntio ar fynd i'r afael â'r problemau presennol ac adfer cyfraddau ailgylchu i'r hyn yr oeddent cyn Covid.

Dywedodd yr Arweinydd efallai y byddai'r Pwyllgor yn dymuno ystyried enwebu cynrychiolydd o'r Pwyllgor Sgriwtini i wasanaethu ar y grŵp llywio newydd. Roedd y Cadeirydd yn credu y dylid cael gwybodaeth am aelodaeth y grŵp yn gyntaf ac y byddai'r Pwyllgor yn ystyried gwneud enwebiad wedyn. Cadarnhaodd y Prif Weithredwr bod y Dirprwy Brif Weithredwr a'r Swyddog Adran 151 yn aelodau o'r grŵp llywio, er mwyn cydnabod bod y mater yn cael ei gymryd o ddifrif. Sicrhaodd y Pwyllgor y byddai'r Dirprwy Brif Weithredwr yn trefnu bod manylion am aelodau'r grŵp yn cael eu rhannu ag aelodau'r Pwyllgor ar ôl y cyfarfod hwn.

- Perfformiad mewn perthynas â Dangosydd 35 – canran y ceisiadau cynllunio a benderfynwyd ar amser, sydd yn Goch gyda pherfformiad o 73% yn erbyn targed o 82%. Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd fod gan y Gwasanaeth Cynllunio ddigon o gapasiti i reoli nifer y ceisiadau cynllunio ac y byddai'n ddigon gwydn hefyd i ddelio â cheisiadau sy'n mynd yn gynyddol gymhleth.

Cadarnhaodd y Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd) bod gwaith ar y gweill i gryfhau'r capasiti Cynllunio drwy'r Cynllun Gwella Cynllunio ac y byddai gwelliant ym mherfformiad y dangosydd hwn yn cael ei wireddu unwaith y bydd capasiti mewn lle. Mae'r Swyddogaeth Gynllunio wedi creu swydd Swyddog Cynllunio dan Hyfforddiant ac er nad oes neb wedi cael ei benodi i'r swydd eto, rhagwelir y bydd y swydd wedi'i llenwi erbyn mis Mawrth 2022. Nid Ynys Môn yn unig sy'n wynebu problemau o ran capasiti - mae hon yn broblem ar lefel rhanbarthol a chenedlaethol. Er bod ymadawiad dau swyddog profiadol yn gadael bwch, mae'n cynnig cyfle i staff presennol a mynegwyd diddordeb yn y swyddi gwag a threfnwyd

cyfweliadau hefyd. Dywedodd y Pennaeth Gwasanaeth ei fod yn hyderus y bydd modd llenwi'r swyddi craidd a bod ystyriaeth yn cael ei roi hefyd i greu swyddi newydd, fydd yn cael eu cyllido o gronfeydd wrth gefn y gwasanaeth, i gryfhau capasiti ymhellach er mwyn ymateb i'r cynnydd yn nifer y ceisiadau cynllunio ac yn nifer y ceisiadau technegol a/neu gynhennus.

Ar sail hynny, roedd y Pwyllgor eisiau gwybod a gynhelir cyfweliadau gadael pan fydd staff yn gadael eu swyddi gyda'r Cyngor. Awgrymwyd y dylai'r Cyngor fod yn rhagweithiol wrth recriwtio, gan gynnwys ymgysylltu'n uniongyrchol ag ysgolion a hyrwyddo Cynllunio, er enghraifft, fel gyrfa posib. Cadarnhaodd y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid fod gan y Cyngor bolisi a gweithdrefn ar gyfer staff sy'n gadael ac y cynhelir cyfweliadau gadael; mae'r cyfweliadau yn wirfoddol ac fe'u dyluniwyd i ganfod pam fod y gweithiwr yn gadael y Cyngor. Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi cynllunio ymgyrch recriwtio ar gyfer holl wasanaethau'r cyngor ac mae wedi sefydlu cysylltiad â Choleg Llandrillo Menai. Mae'r sector llywodraeth leol ar draws Cymru yn wynebu problemau recriwtio ac o'r herwydd mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru wedi penderfynu ymchwilio i'r mater. Mae'r pandemig wedi newid natur y farchnad swyddi ac mae gweithio o bell wedi creu llawer iawn o gyfleoedd na fyddent ar gael neu'n ymarferol cyn Covid-19, yn ogystal ag ehangu ystod y cyfleoedd sydd ar gael i'r rhai hynny sy'n chwilio am waith.

- Mewn perthynas â phresenoldeb yn y gwaith, a oes unrhyw garfan yn peri pryder, ac os felly, pa fesurau cymorth sy'n cael eu darparu?

Cyfeiriodd y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid at drefniadau'r Cyngor trwy'r ddarpariaeth lechyd Galwedigaethol ar gyfer cefnogi staff sy'n absennol oherwydd salwch a nododd bod y trefniadau'n cael eu hyrwyddo'n dda o fewn y Cyngor. Mae adroddiadau yn y cyfryngau wedi tynnu sylw hefyd at broblemau y mae pobl yn eu hwynebu oherwydd i lawdriniaethau gael eu gohirio, ac erbyn hyn maent yn cael effaith ar ffigyrau presenoldeb yn y gwaith. Serch hynny, fel y tystia'r adroddiad, mae perfformiad yn Ch1 bron union yr un fath â'r lefelau a welwyd yn Ch1 2019/20, a hwnnw oedd y chwarter lle gwelwyd y perfformiad gorau cyn i'r pandemig Covid gychwyn. Mae'r Cyngor yn monitro data absenoldeb salwch yn barhaus ac ymdrinnir ag unrhyw faterion sy'n codi o'r data yn unol â pholisïau a gweithdrefnau presennol.

Ar ôl ystyried adroddiad y cerdyn sgorio ar gyfer Chwarter 1 2021/22 a'r diweddariadau a roddwyd gan Swyddogion yn ystod y cyfarfod, penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad a nodi'r meysydd y mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn eu rheoli i sicrhau gwelliannau yn y dyfodol ac i argymhell y mesurau lliniaru a amlinellwyd i'r Pwyllgor Gwaith.

4 MONITRO CYNNYDD: ADRODDIAD CYNNYDD Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL

Cyflwynodd y Cynghorydd Linos Medi, Arweinydd y Cyngor ac Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol, adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol yn nodi'r cynnydd hyd yma o fewn y Gwasanaethau Oedolion a'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd, ynghyd â chrynodeb o'r pynciau y rhoddodd y Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol sylw iddynt yn y pedwar cyfarfod a gynhaliwyd yn y cyfnod rhwng mis Mawrth a mis Gorffennaf 2021.

Cyfeiriodd yr Aelod Portffolio at yr ymgyrch recriwtio Gofalwyr Maeth, sy'n dal i fynd rhagddo, ac sydd wedi cynyddu nifer gofalwyr maeth yr Awdurdod, yn ogystal â sicrhau bod mwy o blant yn derbyn eu gofal ar Ynys Môn ac yn parhau i fod yn rhan o'u teuluoedd estynedig a'u cymunedau lleol. Mae ymgyrch recriwtio wedi'i thargedu arall ar

lefel ranbarthol wedi'i chynllunio ar gyfer 2021/22. Mae dau o Gartrefi Clyd y Cyngor (cartrefi grŵp bach) wedi agor ac yn gweithredu'n llawn, ac mae trydydd Cartref Clyd a fydd yn darparu egwyl byr i blant a phobl ifanc sydd ag anableddau dysgu wedi'i gwblhau a chais cofrestru wedi'i gyflwyno i Arolygiaeth Gofal Cymru ar ei gyfer. Mae pedwerydd cartref clyd ar y gweill erbyn hyn. Dyluniwyd cardiau adnabod Gofalwyr Ifanc ac maent yn cael eu cyflwyno. Yn y Gwasanaethau Oedolion, mae gwaith cynllunio ar gyfer darpariaeth tai gofal ychwanegol yn parhau i fynd rhagddo. Mae'r pandemig Covid 19 wedi cael effaith ar y rhaglen Cysylltu Bywydau sy'n cynorthwyo pobl sy'n byw â dementia a'u gofalwyr a bwriedir adolygu'r rhaglen ym mis Rhagfyr. Yn yr un modd, bydd mwy o gyfleoedd i bobl sydd ag anghenion iechyd meddwl wrth i gyfyngiadau Covid-19 lacio – mae sesiynau cymorth unigol wedi ailgychwyn mewn rhai achosion. Mae gwaith wedi'i wneud i sefydlu tri Thîm Adnoddau Cymunedol yn ystod y flwyddyn. Gwnaed cynnydd sylweddol yn ystod dau chwarter cyntaf y flwyddyn i ddatblygu'r Prototeip WCCIS (System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru) ar yr Ynys – mae'r adroddiad yn cynnwys manylion ychwanegol. Er bod y Strategaeth Cyfleoedd Dydd ar gyfer Oedolion ag Anableddau Dysgu mewn lle, ni chynhelir ymgynghoriad ffurfiol ar ddatblygu ystod ehangach o gyfleoedd dydd o ansawdd uchel ar gyfer unigolion yn eu cymunedau tan y gwanwyn, 2022.

Mae'r Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol wedi parhau i gyfarfod yn rheolaidd er gwaethaf heriau a chyfyngiadau'r pandemig. Mae'r Panel yn parhau i dderbyn tystiolaeth o welliannau a datblygiadau yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a'r Gwasanaethau Oedolion, gan roi sicrwydd ynghylch y cynnydd a wnaed hyd yma, ac mae canfyddiadau gwiriad sicrwydd awdurdodau lleol AGC ar gyfer Ynys Môn yn cadarnhau hynny hefyd.

Cododd y Pwyllgor y pwyntiau canlynol mewn perthynas â'r adroddiad a gyflwynwyd –

- Tra'n croesawu'r ffaith fod y Strategaeth Cyfleoedd Dysgu ar gyfer Oedolion ag Anableddau Dysgu wedi'i gwblhau, mynegodd y Pwyllgor beth siom na fydd yr ymgynghoriad ar ddatblygu ystod ehangach o gyfleoedd dydd ar gyfer unigolion yn cymryd lle tan y gwanwyn, 2022. Yn ogystal â dymuno gwybod beth oedd y rhesymau am yr oedi, gofynnodd y Pwyllgor am wybodaeth ynghylch y math o opsiynau cymunedol sy'n cael eu hystyried yn y cyfamser.

Eglurodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol bod y darparwyr llai yn arbennig wedi dweud y byddai'n heriol iddynt gymryd rhan ac ymateb yn llawn i ymgynghoriad ar hyn o bryd oherwydd Covid-19; roedd yn cydnabod bod rhaid i'r amgylchiadau fod yn iawn ar gyfer cynnal ymgynghoriad, er enghraifft gallu sicrhau bod darpariaeth eirioli ar gael fel bod pob unigolyn yn cael dweud ei ddweud. Roedd y ffaith bod People Too, sydd yn gweithio gydag awdurdodau lleol i gyflawni rhaglenni trawsnewid, ynghlwm â'r gwaith yn golygu bod yr Awdurdod eisiau clywed eu hadborth er mwyn cadarnhau ei fod ar y trywydd cywir ac, yn ogystal, roedd angen rhagor o amser i'r Pennaeth Gwasanaethau Oedolion a benodwyd yn ddiweddar gael cyfrannu. Oherwydd y rhesymau hynny, barnwyd y byddai gohirio'r ymgynghoriad tan y gwanwyn, 2022, yn decach i bawb. Roedd gwasanaethau cymunedol ar gael, ac maent yn parhau i fod ar gael, a gwnaed penderfyniadau er mwyn diwallu anghenion penodol unigolion, gan gynnwys trefnu lleoliadau lle bo hynny'n briodol. Bu'r cymorth a ddarparwyd gan grwpiau yn y sector gwirfoddol yn werthfawr ac mae nifer ohonynt wedi addasu i ddarparu gwahanol fathau o gyfleoedd. Mae teuluoedd a defnyddwyr gwasanaeth eu hunain wedi ymateb yn gadarnhaol hefyd.

Ychwanegodd y Rheolwr Gwasanaeth Pobl Hŷn, yn hytrach na darparu'r un ddarpariaeth i bawb drwy ganolfan ofal dydd ganolog, mae'r Gwasanaeth wedi ceisio deall anghenion unigol pobl a theilwra cyfleoedd yn y gymuned yn unol â hynny yn mewn ffordd sydd yn fuddiol iddynt ac sy'n ehangu eu diddordebau a'u galluoedd e.e.

cyfleoedd gyda'r Bad Achub yng Nghaergybi neu waith garddio; dyma'r model y mae'r Gwasanaeth yn ceisio'i chyflawni ac y mae'n gobeithio ei hymestyn ledled yr Ynys.

Yn sgil yr uchod, roedd y Pwyllgor eisiau gwybod a yw'r pandemig wedi arwain at gynnydd mewn anghenion iechyd meddwl a sut mae'r Gwasanaeth wedi ymateb. Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaeth Pobl Hŷn bod y niferoedd yn cael eu monitro'n ofalus a bod y ddarpariaeth wedi canolbwyntio ar ddarparu cyfleoedd yn yr awyr agored e.e. cerdded, beicio, campio a chanŵio, er mwyn helpu unigolion sydd â phroblemau iechyd meddwl i ganolbwyntio ar rywbeth arall ac i edrych tuag allan. Bu'n broses greadigol ac mae defnyddwyr gwasanaeth wedi gwerthfawrogi'n fawr.

- Cyfeiriwyd at brinder gofalwyr cartref ac roedd y Pwyllgor eisiau gwybod pa fath o gamau y mae'r Gwasanaeth yn eu cymryd i fynd i'r afael â'r mater.

Roedd yr Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol yn cydnabod bod y pandemig wedi gwaethygu'r sefyllfa ond, serch hynny, roedd problemau yn bodoli o ran recriwtio gofalwyr cartref cyn Covid-19 ac maent wedi cael eu nodi fel risg. Sefydlwyd cysylltiadau â Choleg Llandrillo Menai i hyrwyddo cyfleoedd ymysg myfyrwyr a chynhaliwyd ymgyrch recriwtio yn ystod y gaeaf, 2020. Mae prinder cyffredinol o ofalwyr wedi cael ei amlygu fel risg a her gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Mae'r Awdurdod yn parhau i fod mewn cysylltiad agos â'r sector annibynnol er mwyn monitro gwydnwch ac i sefydlu faint o gymorth sydd ei angen ar y sector. Dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion fod ymgyrch recriwtio yn cychwyn yr wythnos hon fel cydnabyddiaeth o'r her genedlaethol i ddenu staff i'r sector gofal. Ar lefel broffesiynol, roedd yn awyddus i edrych ar y math o gontractau a ddarperir er mwyn ceisio gwneud y gwaith yn fwy deniadol ac yn fwy sefydlog, yn ogystal â chodi proffil y gwaith ar lefel genedlaethol trwy gydweithio â phartneriaid ar draws Cymru, a thynnu sylw at y gwahaniaeth gwirioneddol y gall gofalwyr ei wneud i fywydau unigolion. Mae hyn yn golygu bod angen cydnabod hefyd bod angen i waith staff yn y sector cyhoeddus, sydd wedi cael ei amlygu gan y pandemig, gael ei gydnabod a'i wobrwyo'n briodol,

- Cyfeiriwyd hefyd at dai grŵp bach y Cyngor (Cartrefi Clyd), ac yn benodol sut yr ariannwyd yr eiddo a brynwyd ac a oedd Llywodraeth Cymru wedi darparu cyfran o'r cyllid.

Eglurodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol mai'r bwriad gwreiddiol oedd defnyddio tai o stoc dai'r Cyngor. Fodd bynnag, nid oedd hynny'n bosib oherwydd safonau AGC mewn perthynas â'r amgylchedd corfforol a maint ystafelloedd. Bu'r Awdurdod yn ffodus i fedru sicrhau grantiau o'r Gronfa Gofal Canolradd, sef grantiau a ddyrennir i'r rhanbarth ac sy'n cael eu dyrannu trwy'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol. Mae'r Awdurdod wedi prynu 3 eiddo hyd yma, sydd yn rhan o'r stoc dai ac felly'n ychwanegu gwerth at y stoc. Maent yn arbed arian a fyddai wedi cael ei wario ar leoliadau all-sirol costus ac, yn ogystal, gellir darparu'r gofal gorau posib i blant yng ngofal yr Awdurdod mewn amgylchedd cyfarwydd yn eu cymunedau.

Penderfynwyd –

- **Cadarnhau bod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn fodlon â chyflymder y cynnydd a'r gwelliannau a wnaed hyd yma yn y Gwasanaethau Cymdeithasol.**
- **Argymhell i'r Pwyllgor Gwaith bod cynnydd a chyflymder y gwelliannau yn y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ddigonol.**

5 PANEL SGRIWTINI CYLLID

Rhoddodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid, adroddiad llafar ar y materion a drafodwyd yng nghyfarfod y Panel Sgriwtini Cyllid ar 9 Medi 2021, fel a ganlyn –

- **Y Gyllideb Refeniw ar gyfer 2021/22 – diweddariad Chwarter 1**

Ar ôl derbyn cyflwyniad llafar gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 ynghylch y sefyllfa ar ddiwedd Chwarter 1 2021/22, nododd y Panel y canlynol –

- Ei bod yn gynamserol dod i gasgliad ynghylch perfformiad y cyllidebau gwasanaeth ar sail data Ch1 gan y gallai llawer newid yn ystod y misoedd nesaf. Mae elfennau sy'n debygol o greu arbedion yn ystod y flwyddyn yn cynnwys lleoliadau ysgol all-sirol; incwm gwastraff gwyrdd a'r contract prydu ysgol.
- Pwysau ar gyllidebau yn y Gwasanaethau Oedolion a'r angen i gadw llygaid hefyd ar gyllidebau'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd, er eu bod yn tanwario ar hyn o bryd.
- Pryder ynghylch cyflwr ffyrdd a phriffyrdd ac, oherwydd sefyllfa ariannol y Gwasanaeth Priffyrdd, yr angen i ystyried cwblhau gwaith cynnal a chadw hanfodol ar y ffyrdd eleni.
- Bod yr Awdurdod yn parhau i dderbyn iawndal gan Lywodraeth Cymru am incwm a gollir o dan nifer o benawdau, gan gynnwys ffioedd parcio a chanolfannau hamdden.

Wrth nodi bod tanwariant yn y Gyllideb Refeniw ar gyfer 2021/22 yn Chwarter 1, penderfynodd y Panel argymhell i'r Pwyllgor Sgriwtini y dylid ystyried cwblhau gwaith cynnal a chadw hanfodol ar y ffyrdd eleni oherwydd sefyllfa ariannol gadarnhaol y Gwasanaeth Priffyrdd.

- **Cyllideb Gyfalaf 2021/22 – diweddariad Chwarter 1**

Ar ôl derbyn cyflwyniad llafar gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth / Swyddog Adran 151, nododd y Panel bod perfformiad y gyllideb gyfalaf yn Ch1 yn adlewyrchu'r patrwm blaenorol o danwariant, gyda llithriad yn fwyaf tebygol o dan y penawdau a ganlyn –

- Rhaglen datblygu tai'r Cyngor
- Rhaglenni moderneiddio tai cyngor o dan y cynllun Safon Ansawdd Tai Cymru
- Addasiadau ar gyfer yr anabl mewn ysgolion
- Y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion
- Cynlluniau atal llifogydd

Wrth nodi'r tanwariant yn y Gyllideb Gyfalaf ar gyfer 2021/22 yn Chwarter 1, nododd y Panel y tebygolrwydd hefyd y gallai'r gyllideb gyfalaf weithredu ar amserlen wahanol yn y dyfodol er mwyn i'r gyllideb gael ei gosod yn gynt a chaniatáu i brosiectau gychwyn yn gynharach a thrwy hynny osgoi tanwariant erbyn diwedd y flwyddyn.

- **Adolygiad Ariannol Tymor Canolig**

Ar ôl derbyn cyflwyniad llafar gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, codwyd y pwyntiau a ganlyn gan y Panel –

- Y gallai nifer o ffactorau effeithio ar Gynllun Ariannol Tymor Canolig y Cyngor, gan gynnwys y cynnydd mewn cyfraniadau yswiriant gwladol, chwyddiant a chodiadau cyflog, gan ychwanegu at gostau'r Cyngor.

- Bod arbedion yn cael eu rhagweld o dan benawdau'n ymwneud â lleoliadau addysg all-sirol; incwm gwastraff gwyrdd, incwm prydau ysgol a'r rhai hynny sy'n deillio o weithio'n wahanol.
- Yr heriau sylweddol wrth geisio rhagweld pwysau ar gostau yn y sector gofal.
- Yr her hefyd o geisio rhagweld y ddarpariaeth ariannol angenrheidiol ar gyfer y tair blynedd nesaf.

Ar ôl ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd, nododd y Panel y sefyllfa ddiweddaraf mewn perthynas â chwblhau'r Adolygiad Ariannol Tymor Canolig.

• **Premiwm y Dreth Gyngor ar Ail Gartrefi – Ymgynghoriad ar Lefel y Premiwm**

Ar ôl derbyn cyflwyniad llafar cynhwysfawr gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn amlinellu prif negeseuon yr ymgynghoriad diweddar ynghylch lefel y Premiwm ar ail gartrefi, nododd y Panel y canlynol –

- Y derbyniwyd cyfanswm o 1,397 o ymatebion i'r ymgynghoriad a gynhaliwyd dros gyfnod o 6 wythnos – 1,069 gan drigolion Ynys Môn a 261 gan berchnogion ail gartrefi.
- Bod cyfanswm o 1,256 o ymatebwyr wedi datgan côd post ar Ynys Môn.
- Bod Llywodraeth Cymru'n trefnu ymgynghoriad cenedlaethol ar her ail gartrefi.
- Bod nifer o ymatebion yn cydnabod bod yr heriau yn sylweddol ac nad oedd modd ymateb iddynt drwy godi Premiwm y Dreth Gyngor yn unig. Gan fod risg uchel y bydd nifer o berchnogion ail gartrefi'n ceisio trosglwyddo eu heiddo i drethi busnes, mae angen eglurder ynghylch oblygiadau ariannol codi'r Premiwm o ran y posibilrwydd y byddai'r Cyngor yn colli incwm o'r Dreth Gyngor.
- Roedd cydnabyddiaeth fodd bynnag na fyddai unrhyw golled ariannol i'r Cyngor oherwydd bod eiddo yn trosglwyddo i drethi busnes yn golled hirdymor oherwydd y ffordd y mae'r Llywodraeth yn cyfrifo Asesiad o Wariant Safonol pob awdurdod lleol trwy fformiwla cyllido sy'n rhoi ystyriaeth i'r incwm a gesglir o'r Dreth Gyngor.

Ar ôl ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd, nododd y Panel y byddai unrhyw gynnig i newid lefel y Premiwm ar Ail Gartrefi yn destun craffu fel rhan o broses gosod cyllideb 2022/23 ac argymhellir i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol y dylai'r Panel ymateb i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar her ail gartrefi, gan gynnwys rhoi pwysau ar Lywodraeth Cymru i gau'r bwch presennol, lle gellir trosglwyddo ail gartrefi o'r system Dreth Gyngor i drethi busnes.

Penderfynwyd derbyn adroddiad Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid ar y materion a drafodwyd yng nghyfarfod diwethaf y Panel, nodi'r pwyntiau a ddygwyd i sylw'r Pwyllgor a diolch i'r Cynghorydd Dafydd Roberts am yr adborth.

6 BLAEN RAGLEN WAITH

Cyflwynwyd blaen raglen waith y Pwyllgor hyd at fis Tachwedd 2021 i'w hystyried.

Penderfynwyd –

- **Cytuno ar fersiwn gyfredol y flaen raglen waith ar gyfer 2021/22.**
- **Nodi'r cynnydd hyd yma wrth weithredu'r flaen raglen waith.**

**Y Cynghorydd Aled Morris Jones
Cadeirydd**